

2021-08-25

Kommunledningskontoret

Till Justitiedepartementet

Remissvar på promemorian Skärpta straff för knivbrott

Sammanfattning

Hylte kommun ser det som positivt att regeringen arbetar för ett tryggare samhälle genom de förslag som nu lämnas. Hylte kommun vill emellertid lyfta att den konsekvensanalys som gjorts av förslagens förväntade effekter för kommunernas kostnader är bristfällig. Vidare uppmärksammas särskilt att promemorian saknar en barnkonsekvensanalys och kommunen anser att en sådan bör göras.

Synpunkter

Hylte kommun ser det som positivt att regeringen arbetar för att få bort knivar och andra vapen från samhället för att därigenom också arbeta för en tryggare miljö. Hylte kommun vill emellertid lyfta följande farhågor avseende förslaget.

Häktning av unga och barn kan komma att ske i fler fall

Till följd av förslagen om ändrade straffskalor kan häktning aktualiseras vid fler fall av brott mot knivlagen (promemorian s. 17). Det innebär i sin tur att även tvångsomhändertaganden av barn kan väntas öka till följd av att fråga om häktning av barn och unga uppkommer i fler fall. Hylte kommun anser att promemorian inte i tillräcklig utsträckning tar hänsyn till vilka ekonomiska konsekvenser det får för kommunerna.

Av 24 kap. 1 § rättegångsbalken (1942:740) följer att häktning av den som på sannolika skäl misstänks för brott kan vara aktuellt, om det för brottet är föreskrivet fängelse ett år eller mer. Att maxstraffet för brott mot knivlagen av normalgraden höjs till ett års fängelse innebär alltså att häktning kan vara aktuellt i fler fall. Att häktning i allmänhet aktualiseras i fler fall med de föreslagna straffskärpningarna bör innebära att häktning av personer under 18 år också aktualiseras i något fler fall.

Häktning av barn är ovanligt och det ska föreligga synnerliga skäl för att det ska ske. I de fall häktning av personer under 18 år ändå aktualiseras får det dock konsekvenser. Bl.a. för socialtjänsten, som ska underrättas av åklagaren och ta ställning till om förutsättningarna är uppfyllda för ett omedelbart omhändertagande enligt lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). När häktning av en person under 18 år aktualiseras finns en stark presumtion för att personen omedelbart ska omhändertas (JO 2009/10 s. 252). Det kan därför i vart fall inte uteslutas att kommunernas kostnader för vård enligt LVU därför ökar, om häktning av barn aktualiseras i fler fall.

Ökade kostnader för kommunerna för verkställighet av ungdomspåföljder

Hylte kommun instämmer inte i promemorians slutsats att en ökad användning av ungdomspåföljderna inte kan antas leda till annat än marginella kostnader för kommunerna.

Cirka en femtedel av de som misstänks för brott mot knivlagen är under 20 år. En stor del av de gärningspersoner som träffas av de föreslagna straffskärpningarna är alltså som utgångspunkt inte aktuella för fängelsestraff – och träffas därför inte direkt av straffskärpningarna – annat än i

undantagsfall. Istället väljs andra påföljder för denna grupp personer, t.ex. sluten ungdomsvård eller ungdomsövervakning. Vissa av de särskilda ungdomspåföljderna har socialnämnden ansvar att verkställa, t.ex. insatser och/eller placering enligt socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) och (LVU).

Det innebär i sin tur att kostnaderna för en eventuell ökad användning av ungdomspåföljderna belastar kommunerna. Hur stor ökningen kan komma att bli – och hur stor kostnadsökning det i sin tur innebär för kommunerna – är inte möjligt att fastslå. Men slutsatsen att det inte lär bli annat än marginella kostnadsökningar är inte tillräckligt väl underbyggd.

Antalet SiS-placeringar kan öka

Hylte kommun instämmer inte i promemorians bedömning att förslagen inte kommer att leda till en ökad användning av påföljden sluten ungdomsvård.

När personer under 18 år döms för brott och domstolen anser att påföljden med hänsyn till straffvärdet bör bestämmas till fängelse ska domstolen, som huvudregel, istället döma personen till sluten ungdomsvård. Det är brottets allvarlighet som ska vara avgörande vid valet av påföljd såväl som vid bestämmande av den slutna ungdomsvårdens längd, inte ungdomens vårdbehov som sådant (prop. 1997/98:96 s. 157). Den föreslagna straffskärpningen för brott mot knivlagen, med anledning av en strängare synen på brottets allvarlighet, bör alltså innebära att sluten ungdomsvård blir aktuellt i fler fall än idag.

Trots att sluten ungdomsvård verkställs av Statens institutionsstyrelse (SiS) innebär det vissa ökade kostnader för kommunerna. Detta eftersom socialtjänsten bl.a. har en viktig roll i planeringen och förberedelserna för tiden efter frigivningen för att motverka att ungdomen återfaller i brott. Flertalet av de barn och unga som döms till sluten ungdomsvård har sådana allvarliga personliga och sociala problem att det är nödvändigt med fortsatta insatser efter frigivningen (Barn och unga som begår brott, Socialstyrelsen, 2020, s. 137). Socialtjänsten behöver därför avsätta resurser både till att samverka med SiS under verkställigheten och till att kunna sätta in rätt insatser för ungdomen efter verkställighetens slut.

Om antalet barn och ungdomar som döms till sluten ungdomsvård ökar så ökar följaktligen också kostnaderna för kommunerna.

En barnkonsekvensanalys bör göras

Promemorian saknar en barnkonsekvensanalys. Eftersom förslagen rör barn ska barns bästa beaktas och en barnkonsekvensanalys bör göras.

År 2019 misstänktes 8 139 personer för brott mot knivlagen. Av dessa var en femtedel (20 %) unga, det vill säga mellan 15–20 år enligt Brottsförebyggande rådets (BRÅ) statistik. Ca 8 % var mellan 15–17 år. För denna grupp kan förslagen komma att få konsekvenser, både att fler barn döms för grovt brott och att straffen blir strängare även för dem. Socialtjänstens uppfattning är dessutom att de brott mot knivlagen som begås av barn och ungdomar ofta på olika sätt drabbar unga brottsoffer. På så vis rör förslagen barn och en bedömning av vilka effekter förslagen får för barn samt vad som är barnens bästa bör därför göras i enlighet med barnkonventionens art. 3.